

Gåseminar
Statens vegvesen
17 sept. 2020

Aldersvennlig stedsutvikling

<https://www.arkitektur.no/handbok-i-aldersvennlig-stedsutvikling>

Bildene i denne presentasjonen er primært hentet fra håndboken

Øystein Bull-Hansen
Arkitekt og byplanlegger MNAL

Aldring – noen refleksjoner

- En utvikling over mange år
- Forebyggende livsstil
- Forebyggende planlegging
- En gradvis overgang

Barn og eldre i samspill gir store helsegevinster i Kenya

Ikke så ulikt den norske storfamiliemodellen

Hvordan kan vi bygge gode felleskap
i Norge – i dag?

Hva er aldersvennlig stedsutvikling?

- Aktive samfunnsdeltakere så lenge som mulig, også den dagen helsa begynner å skranke
- Det som er bra for eldre, er som regel godt for alle

Forskjellen på små og store steder

- Alle har et nærmiljø – om de bor i byen eller på mindre steder
- Nærmiljøet spiller en stadig større rolle når en blir eldre.
- Også i byene kan det være langt til butikken.
- Eksemplene er derfor hentet fra ulike typer steder.

Ola Roald arkitektur

Et verdensomspennende nettverk for aldersvennlig byer og samfunn

- Verdens helseorganisasjon (WHO) etablerte et nettverk i 2010
- Antallet deltakere har vokst til 833 byer i 41 land (2019).
- Fra Norge deltar per i dag Oslo, Trondheim og Levanger
- KS har etablert et eget nasjonalt nettverk i Norge som skal knytte seg til WHO
www.ks.no/fagomrader/velferd/aldersvennlig-e-lokalsamfunn/

WHO Global Network
for Age-friendly Cities
and Communities

Aldersvennlig og bærekraftig

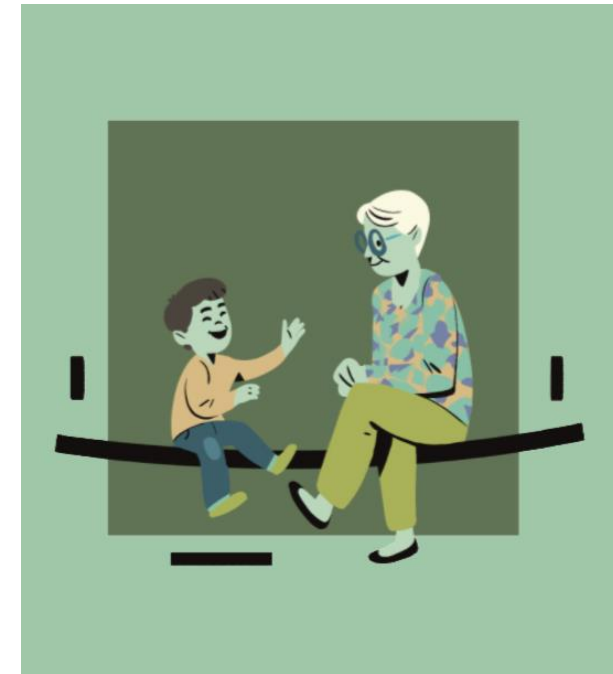
- FNs bærekraftsmål.
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (2019-2023),
- Folkehelsemeldinga – Gode liv i et trygt samfunn (2018-2019)

Flere eldre gir nye muligheter

Eldre kan delta aktivt med sin erfaring, kunnskap, tid og overskudd

- Eldre påvirker samfunnsutviklingen, både som enkeltmennesker og som gruppe
- Stadig flere er friskere lengre enn før
- Mange opplever at de får frihet, tid og ressurser

- Men for andre kan være en utfordring at jobben er borte og venner faller fra
- Etter hvert svekkes helsa - førerkortet blir borte - bena blir skrale
- Noen utvikler demens
- I slike situasjoner kan man lett bli ensom og isolert

Økende press på omsorgstjenester

- oljealderen nærmer seg slutten, vi må spare på ressursene for å beholde velferdsstaten
- mangel på arbeidskraft, pårørende og frivillige som kan yte omsorg
- Redusere behov for institusjonsplasser eller omfattende hjelp fra det offentlige

Hvordan kan den enkelte forberede seg?

- Fysisk og mental aktivitet påvirker hvordan vi eldes
- Planlegg alderdommen – for ulike faser og situasjoner
- Vær aktiv - også i nærmiljøet – knytt kontakter mens du er frisk
- Skaff egnet bolig – alt etter livssituasjon

Kommunale funksjoner som motor i lokalmiljøet

- Både post og butikk har forsvunnet fra mange boligområder
- I praksis er man helt avhengig av bil eller annen transport
- Ny kollektivløsninger kan bedre tilgjengeligheten
- Kommunale tjenestene kan danne kjernen i et nærmiljø.

Lokalisering er en nøkkel

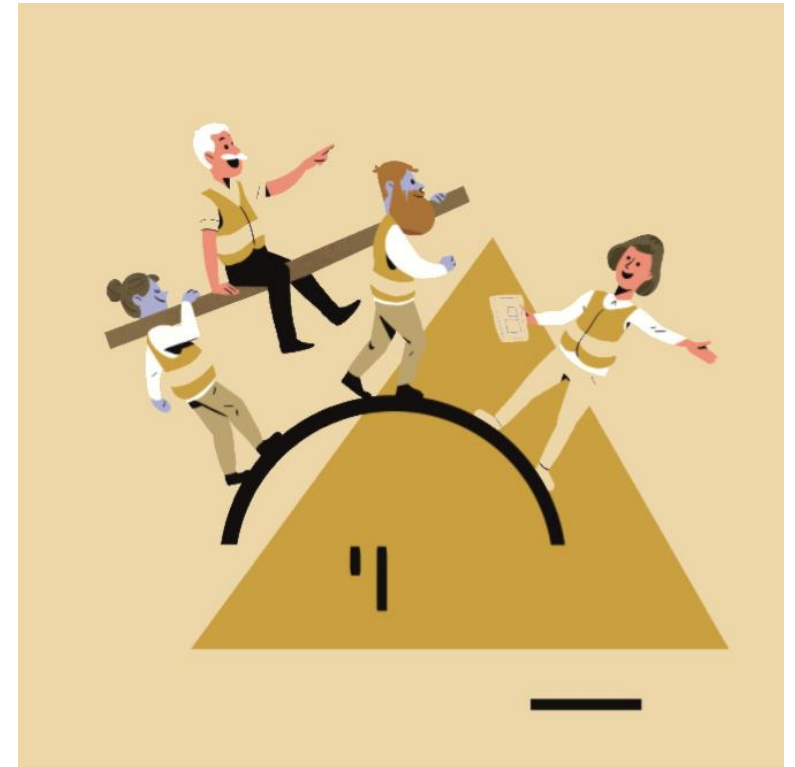
- Kommunen, både gjennom plan- og bygningsloven, som samfunnsaktør og gjennom egen virksomhet, må føre en konsekvent lokaliseringspolitikk.

Tips

- Legg bare inn områder som ønskes utviklet de nærmeste årene i kommuneplanens arealdel. Dette kan hindre at perifere områder utvikles først, noe som kan gjøre det vanskeligere å få utviklet sentrale områder.
- Legg forholdene praktisk til rette for god lokalisering både av private, statlige, fylkeskommunale og egne virksomheter gjennom for eks. å kjøpe eiendommer, regulere, selge med betingelser eller utvikle fellesprosjekt.
- Lokaliser boliger, arbeidsplasser og skoler, barnehager og andre kommunale tjenester til et sentrum, slik at dette blir en naturlig og attraktiv møteplass i hverdagen.
- Start planleggingen av kommunale bygg på kommuneplannivå med sikte på optimal lokalisering og utstrakt sambruk.
- Vurderer i hvilken grad alle kommunale bygg også kan invitere andre grupper og aktiviteter inn. Dette støtter sambruk og møter mellom generasjoner og grupper.

Medvirkning og samskaping

- Et godt kunnskapsgrunnlag rommer stemmene til de vi planlegger for
- Gjennomføring styrkes og forankres gjennom samskaping
- Det er ikke gitt at kommunen skal eie tiltaket i neste fase

De ulike kommunale virksomhetene sine muligheter

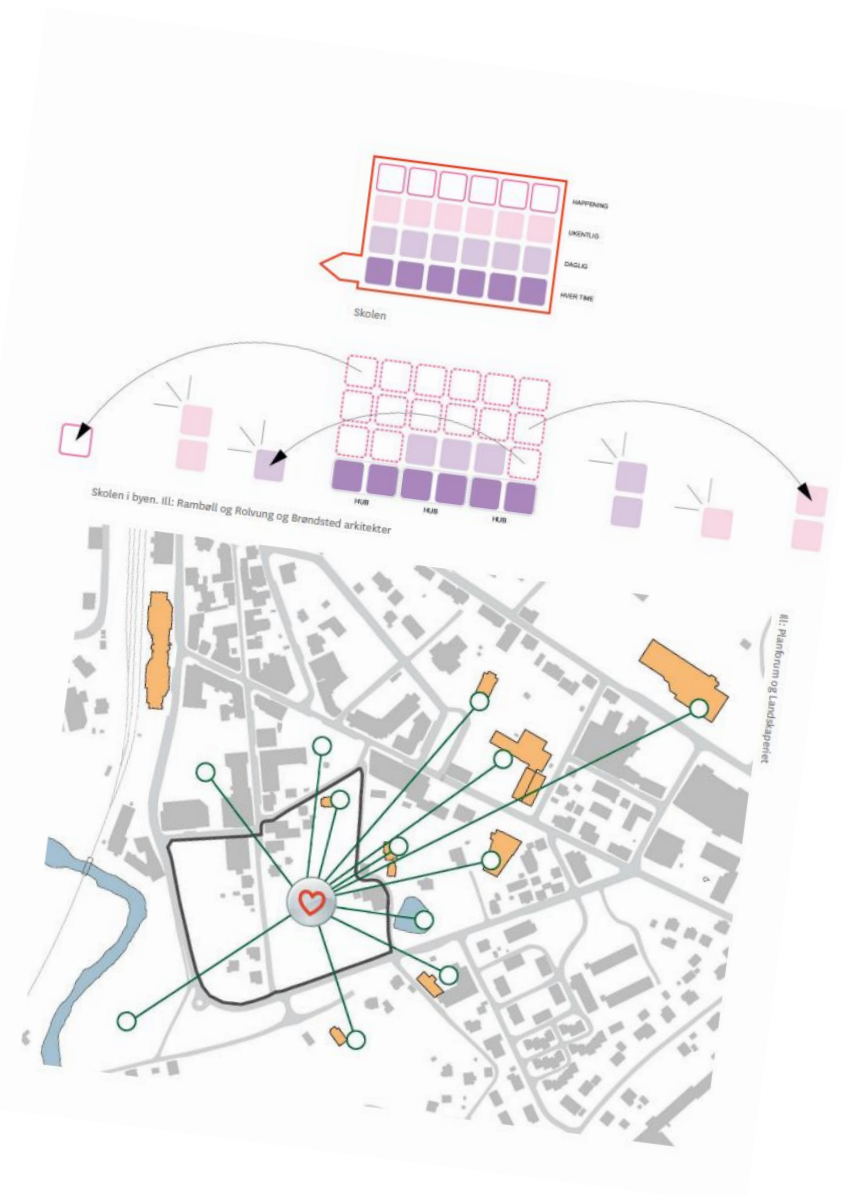
- Ikke bare fylle sin primærfunksjon, men også bidra til helhetlige aldersvennlige løsninger

Håndboken har tips til alle virksomhetsområder

Tips for undervisning

- Tenk inkluderende arkitektur når skoler og barnehager lokaliseres, programmeres, tegnes og organiseres.
- Hent ut positive pedagogiske effekter av at skolene flettes mer inn i lokalmiljøet og at frivilligheten, amatørvirksomheter og andre ressurser i nærområde kan bli en del av skolehverdagen.
- Bruk pensjonister, med all deres erfaring og kunnskap, som ressurser i undervisningen.

Hvordan bruke plan- og bygningsloven

- Plan- og bygningsloven er et redskap for å styre samfunnsutviklingen på alle områder kommunen har ansvaret for.
- Plan- og bygningsloven er omtalt spesifikt i folkehelsesloven
- Aldersvennlighet og folkehelse er gjensidig avhengig av hverandre
- Tips og råd til arbeidet med både kommuneplaner og reguleringsplaner.
- Og boligpolitiske virkemidler utenfor plan- og bygningsloven.

Tips til krav som kan stilles til et aldersvennlig uteområde:

- Område må fremstå som hyggelig og inviterende med aktive fasader i første etasje mot prioriterte byrom, for eksempel forretninger eller andre publikumsrettede funksjoner med direkte innsyn til lokalene gjennom vinduer. Det bør også være krav om inngang fra gaten eller offentlige uteområder.
- Området må være universelt utformet og enkelt å orientere seg i, og det må oppleves som trygt å være fotgjenger.
- Det må være tilgang på gode sittemuligheter og offentlige toaletter der det er naturlig å oppholde seg, og langs viktige ferdselsårer.
- Det må være krav om behagelig og tilfredsstillende belysning som ikke blander og som har god fargegjengivelse.
- Det må legges til rette for godt vintervedlikehold.

Foto: Tegn_3

Foto: Ahmed Fhaili

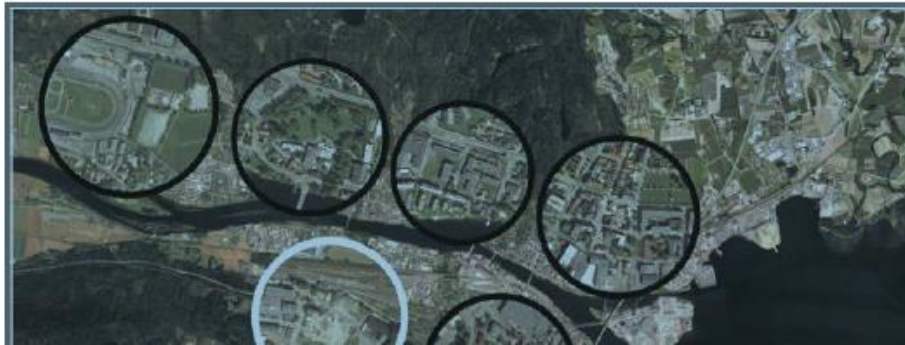
Boligpolitiske virkemidler utenfor Plan- og bygningsloven

- En boligpolitisk utfordring:
- Andelen små husholdninger øker både blant unge og gamle
- Det kan bidra til ensomhet, mistriksel og dårlig helse
- Lite tradisjon for å bygge boligtyper som bidrar til at det knyttes sosiale nettverk på tvers av generasjoner
- Det bør derfor være et politisk satsingsområde å stimulere til utvikling av nye boformer
- Kombiner gjerne strategisk eiendomsutvikling med å lede gode samskappingsprosesser i samspill med private utbyggere

Aldervennlig planlegging på 3 nivå

- Bevisst byutvikling
- Aktiv nærmiljøutvikling
- Boliger med ulike felleskapsløsninger

Bevisst byutvikling

Drammen

Nye transportformer

Bussen gjør susen

Da mannen Edgar levde, var det han som kjørte bil. Takket være
prosjektet de rosa bussene i Oslo kommer Erna (86)
seg fortsatt lett av gårde.

Fleksible bussløsninger
Oslo og Sauda

An aerial photograph of the city of Drammen, Norway, with several circular callouts highlighting specific urban areas. The callouts are arranged in a cluster on the right side of the image. The background is a light gray gradient on the left and a dark gray gradient on the right.

Aktiv nærmiljøutvikling

Drammens helseknutepunkt i
bydelene
Maria Bergli – prosjektleder,
Drammen kommune

Drammen

helseknutepunkter

Ny-Krohnborg

Senter for oppvekst, idrett og kultur I Bergen

Arkitekt: Cubus arkitekter

Ny-Krohnborg skole vant Bergens arkitektur- og byformingspris i 2012. Arkitekt: Arkitektgruppen Cubus AS and Rambøll AS. Byggherre: Bergen Kommune. Foto: Hundven-Clements Photography, Arkitektgruppen CUBUS AS

Boliger med ulike
felleskapsløsninger

Vindmøllebakken i Stavanger

Kruse Smith eiendom, Helen og Hard
arkitekter 2018

Oppsummering

- Det offentlige må ta ansvar for utviklingen
- Mennesker og natur løftes frem
- En overordnet struktur med attraktive gangforbindelser og fleksibel kollektivtransport
- Levende og engasjerende lokalsentre
- Et spekter av boligtyper med ulike grader av fellesskap.
- Og det hele må være universelt utformet

La dere
inspirere

Finn gode løsninger hvor byen,
nærmiljøet og teknologien ikke isolerer,
men frigjør menneskene i sosiale
felleskap

Takk for meg.

Øystein Bull-Hansen

Tlf. 48113596